

gényében. Mivel azonban éppen regényről van szó, véleményem szerint néha tulságba vitte az eseményekről való „beszámolás“-t, s nem ártott volna itt-ott a „fren dell' arte.“ Azt sem tartom szerencsésnek, hogy a történelmi hűség kedvéért mindenütt megőrizte az olasz személyek keresztnevét olasznak, a magyarokét magyaroknak, stb. Mert pld. kissé valószínűtlen az, hogy egy Boccaccio a császárról beszélve Karl-t mondjon, a magyar királyról meg mint Lajos-ról beszéljen a földrajzi térkép hűségével. Kellemetlen benyomást tesz ránk olaszokra az is, ha a Giovanni nevet így látjuk elválasztva: Gi-ovanni. És miután tulságosan elfogott a mesterségem láza, ideírom, hogy ezt a dantei idézetet:

Oh beata Ungaria se non si lascia
Più malmenare!

helyesen kellett volna citálni, mert úgy, ahogy a regény hozza, érthetetlen. Ugyancsak érthetetlen, hogy lehetett ezt a Boccaccio-i felsort:

(illi) ...studium fuit alma Poesis — amivel Boccaccio azt akarta mondani, hogy ő életében nagy szeretettel foglalkozott az isteni Költészettel, hogy fáradozásainak célja és vágya a költészet volt — így fordítani: „fenkölt tudománya: Poesis“ (681 l.).

Főhőse és a regény témája iránti tiszteletből a szerző azt mondja, hogy a könyv stílusát is Boccaccio stílusához alakította és „néha — bár csak módjával — Boccaccio periódusát is alkalmazta“. És tényleg, különösen amikor Boccaccioval elbeszélget valamit, érezni a stílusán bizonyos lassan szövegetető menetet, ami a modern szétaprózottsággal szemben a régiekre emlékeztet. Ebből a szempontból a legsikerültebbnek azt a

beszédet tartom, mely a 631-632 oldalon található: „Pampinea és kedves barátom...“

OTTONE DEGREGORIO

Hermann Egyed: Népoktatás a veszprémi egyházmegyében a XIX. század elején. Budapest 1943. 8-ad r. 24 l. (Különlenyomat a „Regnum Egyháztörténeti Évkönyv“ Szekfű Gyula emlékkönyvéből).

A népoktatás története a magyar oktatásügy legkevésbé ismert fejezete. Ennek oka, hogy a népoktatás ügyéről csak kevés és hiányos feljegyzések maradtak korunkra az 1848-at megelőző időkből. Még legmegbízhatóbb bár legtöbbször szűkszavú forrásul a püspöki egyházlátogatási jegyzőkönyvek, a canonica visitatiók, szolgálnak.

Hermann Egyed a veszprémi egyházmegye újkori történetét már hosszabb idő óta tanulmányozza és kutatásaiból már értékes részletek jelentek meg Kurbély György veszprémi püspök (1809-1821) életrajzával kapcsolatban. Ebben a tanulmányában az 1815—17-ben végzett canonica visitatio alapján az egyházmegye népoktatását ábrázolja.

A kép, amely így elénk tárul, nagyon érdekes és valóban korjellemző. A felvilágosodás forradalmi eszméivel szemben támadt politikai reakció az oktatásügyre is áterjedt. Még József nádor is olyan álláspontot képvisel a XIX. század legelején, hogy nincs szükség a falusi nép rendszeres oktatására, az írni-olvasni tudás felesleges a földmivelő parasztnak. A katolikus egyház nem képviselte ezt a politikai események által sugalmazott szélsőséges álláspontot és a nagykiterjedésű veszpré-

mi egyházmegyében még a leány-egyházak nagyobb része is el volt látva népiskolákkal. Hiányos volt azonban az iskolák elhelyezése és felszerelése, ami a földesurakat terhelte a legtöbb helyen. Csekély volt a tanítók javadalmazása is, aminek megfelelően a tanítók képzettsége is alacsony fokon állott. Voltak, akik maguk is csak népiskolát végeztek, a legtöbbjük a középiskola néhány osztályának elvégzése után ment a tanítói pályára és csak kevesen végeztek el a Mária Terézia által 1778-ban elrendelt tanítói előkészítő tanfolyamokat. A kis javadalmazású tanító, akinek szerény lakása sok helyen tanteremül is szolgált, nemcsak a kántori teendőket látta el, hanem jegyzőséget is viselt, sőt megélhetését azonkívül, hogy földjét is maga művelte, kénytelen volt valami ipar üzésével, sőt, korcsma tartásával is biztosítani.

A tanító életéről és munkájáról különben épen a Kurbély püspök canonica visitatióját követő évtizedből érdekesen, bár nem minden színezés nélkül, számol be Tánicsics Mihály önéletrajza is.

A reformok hatalmas nemzeti fellendülése a népoktatás ügyében is erősen érezteti jótékony hatását. Gróf Zichy Domonkos veszprémi püspöknek a negyvenes években végzett canonica visitatiójából megállapítható, hogy egy emberöltő alatt mekkora haladást tett a népoktatás a veszprémi egyházmegye területén is.

Hermann Egyed tanulmánya a szellemtörténet finom módszerének biztos kezelésével remélhetően ösztönzően fog hatni, hogy más egyházmegyék canonica visitatioit is feldolgozzák a népoktatás történetének szempontjai szerint.

TÓTH LÁSZLÓ